

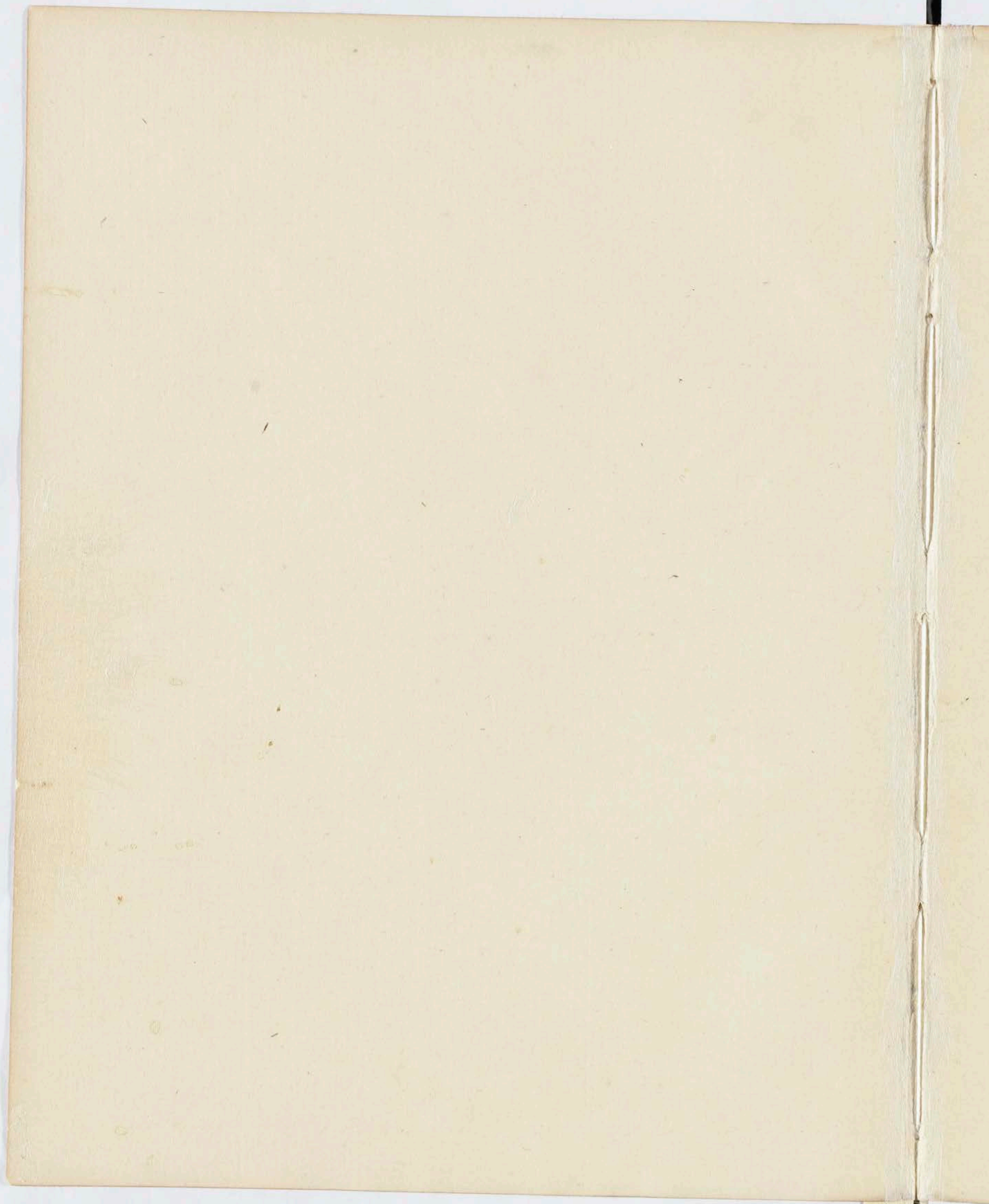
j-h-15

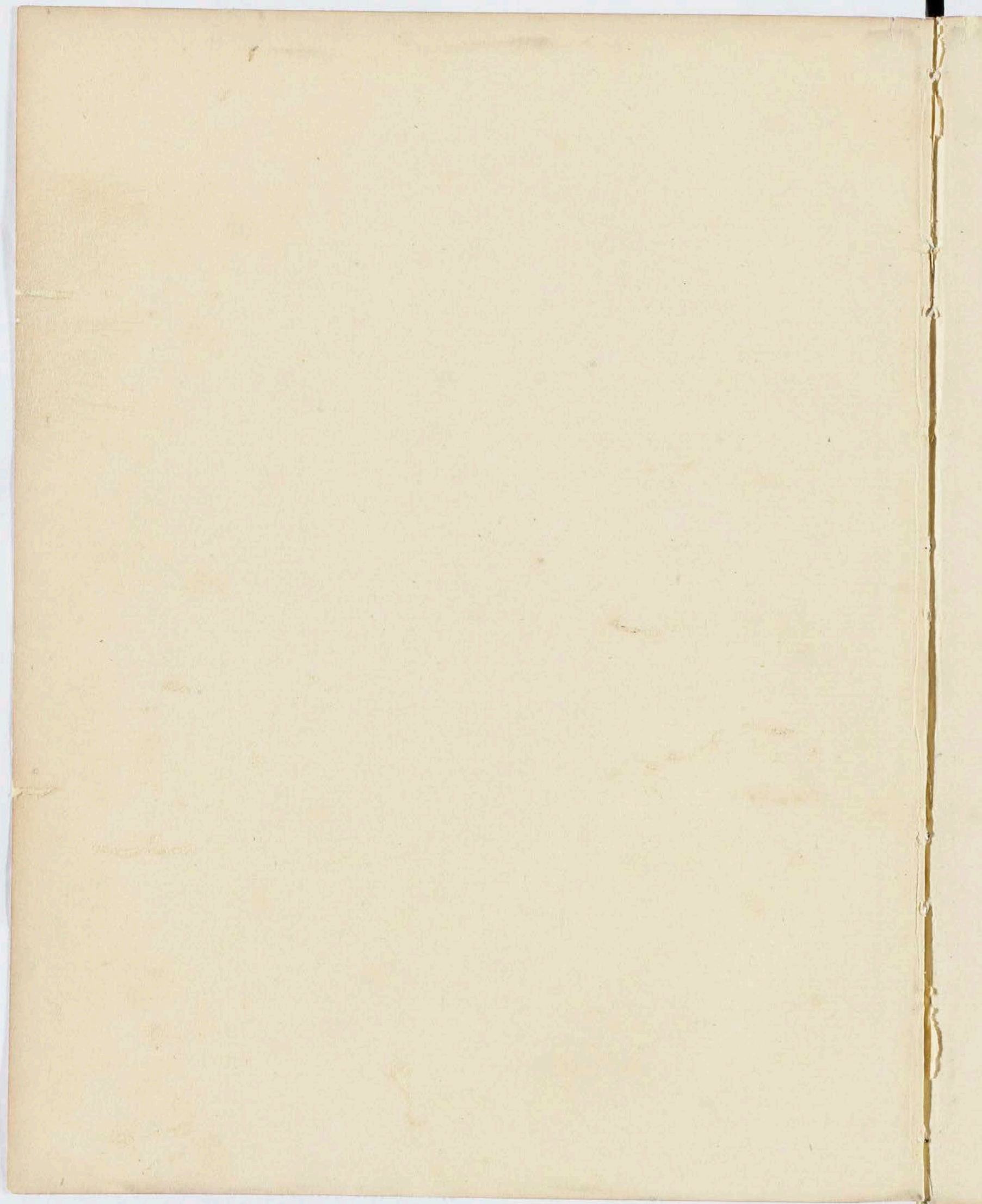
4
L C 13
S

~~213~~ 1877

Est. L. H.

Part 4

VERTOUGH

1811

in the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

the year 1811

208

VERTOOCH

A E N D E

*Hoogh en Mogende Heeren Staten Generael
der Vereenichde Nederlanden,*

N O P E N D E

De voorgaende ende tegenwoordighe Proceduren
van B R A S I L.

M I D T S G A D E R S

De doccumenten daer toe dienende.

Mull. 3365
Sch. 228

t' A M S T E R D A M,

Gedruckt by *Johannes van Marel*, Boeckverkooper,
woonende inde Globe. ANNO 1647.

Tot den goetwilligen L E S E R.

Beminde Leser,

DIT VERTOCH en heb ick niet eygentlijk om Portu-
gaels Wille ghedaen off gheschreven, ghelijck dat eenighe sul-
len willen duyden; maer voornamentlijk ende princepalyck uye
liefde die ick draghe tot de Vrede, die beyde Godt en menschen
lief heeft; en dien volgens om dat ick soo groot vyant ben van d'Oor-
loghe, dat het grouwelijckste beest is datmen kan noemen, en 't men-
schelijck gheslachte alderschadelijckst; dewelcke men oock niet en be-
boort te ghebruycken dan ter noot, na datmen alle reden en bilick-
heyt aen een zy set, en nergens na wil hooren, ende de welcke an-
ders niet en kan noch van Godt geseghent, sich van de redelijcke
mensch verschoont, gepresen, vereert en gejustijert werden. Verkla-
rende mede, dat ick daer mede voornamentlijk oock voor heb gehat,
de conservatie van de oude vrientschappen en correspondentie tusschen
dese Landen en Portugael, ende de groote commertie die onse Inoe-
setenen daer hebben, kennende de tederheyt van dat Ruick tot op een
bayr. Vaert wel.

V E R T O O C H .

Hooge en Mogende Heeren,

Anneer ick by my selven overlegge, beyde de voorgaende proceduren vande West-Indische Compagnie, soo tot bewaringe en verskeringe van haere conquesten in Brasil, als de tegenwoordighe van uwe Ho. Mo. tot recouyrement van eeniger der selver, straffe der Rebellen, en weder - op - rechte van de vervallen staet der voorschreven Comp. Soo en kan ick daer van niet anders oordeelen of de West-Indische Comp. en heeft noyt den gront of 't rechte fundament van haeren staet verstaen; ende dat uwe Ho. Mo. van deselve, en haere favorieten, grootelijcx werden geabbuseert en misleyt.

Ick en sal hier niet sprecken van haere proceduren om Brasiliën te conquesteren; dewelck alleene genoegsaem dat mede betuygen (hebbende niet alleen alle haere profijten, die extraordinaris groot sijngheveest, maer oock al haer Capitael en veel Tonnen gouts op-genomen venningen, meerendeels daer mede geconsumeert) maer ick en enemael voorby gaen en overflaen, om in die opspraek niet te vallen, dat ick de vrouwen en kinderen slachte, die uyt de uytkomst altijt een saecke oordeelen.

Wel ter rechter tijdt en van pas dan quam haer, gelijk als een Zegen Gouts uyt den Hemel, den af-val van Portugael, en 'tcontract deser Landen met 't selve Koninghrijck, want sonder dat, sy waer onder haer eghen last der Oorloge al-langhe vergaen ende in 't tot verdweenen. Maer wat heeft haer dat gebaet? seecker niet veel: en vraecht men my waeromme? Ick derf vrymoedigh antwoorden: om dat sy den gront en 't rechte fundament van haere saecke niet en verstant.

Wil men hier van mijn Redenen weten? Ick sal uwe Hoogh Moog. eenige derselver verhalen, hoewel sulckx nu van weynich profijt is.

TEn *Eersten*, had zy doenmaels behooren te bedenken, dat alle haer conquesten in Brasil, ten alderhoochsten, in tijdt en wijse,

en staende met Portugael of haer nabueren de Portugesen van de Bay en Rio de Enero, in goede correspondentie en vrintschap, niet boven de veertich duysent kisten suyckers jaerlijckx soude kunnen uytleveren. *Item:* Dat daer op by haer, of de particuliere negotianten van dese Landen, niet eenen stuyver, by manier van spreken, konde werden geprofitteert, soo in't regart dat onse Natie buytens Lants, de Waeren en Coopmanschappen ghewoon zijn tegens malkanderen op te jagen, sulcx datter op de retouren selden eenich profijt, maer wel dickwils groote schaede wert gedaen, gelijk men dat in dese oock menichmael heeft gesien; als in't regart dat de Inwoonders van de Baya en Rio de Enero haere Suyckeren tot een slechte prijs souden verkoope, om haer uyt het vaer-water te vaeren en uyt te cladden, hebbende daer toe seer goede ghelegentheden, en veel groote voordeelen op haer, die ick om de kortheyt sal over slaen. *Item:* Dat dien volgende sy, of Negotianten van dese Landen, ten hoogsten jaerlijckx met die negotie, niet boven de 14. tonnen gouts soude kunnen winnen: jae selfs alse al van een twee maecten, van't gene sy derwaerts soude senden, om die Suyckeren daer mede te betalen, dat nochtans selden gebeurt: Want veertich duysent kisten suyckers, namentlic, een derde part Panelen, een derde part Mascubaden, en een derde part Blancos, ghere, en nooghsten boven acht-en-twintich tonnen gouts daer in koops niet en belooppen, diemen dan met veerthien tonnen gouts aen effecten, na die rekeninge, soude betalen, ergo maer avance veertien tonnen gouts als voren, jaerlijckx uyt alle haer conquesten ten hoogster gerekent.

Ten Tweeden: had zy, namentlic, de vooreven Combehooren te overleggen, den staet van haere onkosten die zy daer tegens souden moeten doen, ende haere regeringe soodanich daer na te schicken, dat de helft of daer ontrent vande genoemde profijten suyver voor haer Participanten jaerlijckx uytgedeelt hadden konnen werden. 't Is wel waer, ende my is 't oock wel bekend, dat zy hier over met haer selven onderlingh oneenich is geweest, en over hoop heeft gelegen: maer wat goede resolutie isser oyt dien aengaende genomen? Seeckerlijck geen; het welcke ooc alleene getuygenisse genouch is, dat sy haer stuc niet en verstont of machtich was. De Kamers zijn onder malkanderen wel twistich geweest, voornamentlijck

mentlijk in't stuck van de Negotie, om daer uyt te vinden de nodige onkosten, diemen mochte doen, en eenige tonnen gouts daer en boven voor haer Participanten; Maer alsulcke voorflagen hebben tot noch toe de overhant genomen, door dewelcke op nergens nae de onkosten alleen konden gevonden werden, die zy moften doen, tot conservatie van haeren staet: gelijk dat soo notoir is, dat niemant van oordeel en discretie dat kan tegen spreecken. Ende daer uyt is ontstaen haer discredit, en grooten val van actien by verkopinge der selve. Seecker wel een ellendich en deerlijk stuck.

Hierop soudemen mogen vragen: Watmen dan gedaen heeft? en anders wat men had behooren te doen? Ick sal in 't korte daer op antwoorden.

Men heeft onder anderen met onverstant alle de eetbaere provisien voor de militie, selfs derwaerts willen senden, om onder dat dexsel de Comp. uyt te suypen: Want men dirigeerde die saecke so dat de Comp. in gebreken bleef van sulcx te doen: en men sont die voor sijn particulier, en wistmen dan in Brasil die spil so te drayen: dat men daer voor de selve, als die nootfaeckelijck van doen hebende, viermael soo veel most betalen als die hier te Lande hadt gekost. Men heeft de Negotianten of Coopluyden van dese Landen, trafiquerende op naer quartieren van Brasil, ghedwongen om alle haere Coopmanschappen derwaerts te senden, en haer retourneren van haer herwaerts te laeten komen, in of met haer Schepen. Men heeft alle Spaensche, Canarische, en France Wijnen en Brandwijnen, die daer te Lande in overvloet nodich zijn, jae diemen daer niet missen. Men uyt dese Landen derwaerts ghesonden willen hebben in deselven hier noch in 't uytgaen met 50. guldens elck Pijp voor recognitie bewaert, sulcx dat men een pijp Spaensche Wijn daer te Lande, om yet daer aen te verdienen, heeft moeten verkoopen tot vijf of ses hondert guldens, in plaetse dat d'Inghesetenen aldaer, voor de veroveringe van 't Lant, of by de Spaensche Regeringhe, een Pijp Canary Wijn konden koopen voor een hondert en dertich, veertich, of een hondert en vijftich guldens. Vyt alle welke proceduren men als met handen heeft konnen tasten, als directelijck strijdende niet alleene teghens den aert en natuere van de Negotie der selver Landen, en Inghesetenen van dien, maer

oock teghens de natuere onser Landen en Inwoonderen, dat zy (te weten de Comp. van West-Indien) haer stuck niet en verstonden.

Watmen in plaetse van dien had behooren ghedaen te hebben, dat is onder andere dit. *Namentlijk*: datmen de Negocie op Brasil voor alle Inghesetenen deser Landen vry en open hadt behooren gheset te hebben: Te weten, dat alle Coopluysden en Schippers vry hadt ghesaen, met haer eyghen Schepen en goederen uyt dese, en alle andere Landen, derwaers te mogen gaen, en van daer wederom hier te Lande te komen: Daer door soude alles soo abundant derwaerts gevoert sijn geworden, en daer so goeden koop geweest hebben, ja veel beter koop als by de Spaensche Regeringe, dat dan een dobbel contentement aen d'Inghesetenen soudent hebben gegeven, ende een fundamentale oorsaek geweest sijn, datmen de suyckeren wederom daer beter koop ghehocht soude hebben als in de Baye en Rio de Enero; behalven datmen oock door dat middel alsulcken toeloop van volck uyt dese en andere Landen derwaerts gesien soude hebben, dat onse Natie by desen tijt de Portughesen in de menichte verde soude overtreft hebben, ende daer door consequentelijck oock de rebellye gepreventieert.

Hier op sal my yemant mogelijk vragen: *Te weten*, ofte op wat manieren datmen dan soude gevonden hebben, de veertien Tonnen Goudts profijten: *Te weten*, de seven tot de onkosten, ende de seven voor de Participanten? daer ick hier vooren van hebbe gesproocken. Hier op sal ick antwoorden: Datmen die gevonden soude hebben aen de inkomende en uytgaende Tollen aldaer hier te lande, en op de Accijsen en Impolterende consumtie van de eedtwaeren aldaer: Ick gae al-willens hier voor. *Te weten*, de inkomste van de geestelijcke Goederen, *Item*, het Brasilihout, en andere regalien, om dat ick die in de voorgaende rekeninghe van veertien Tonnen Goudts profijten mede niet en hebbe ghebracht, ende dat ick dat stelle teghen de kleyne onkosten. Dese Tollen dan soudent buyten alle twijffel de voorschreve veerthien Tonnen Goudts profijten op-gebracht hebben en meer, gelijk dat alle verstandighen met my sullen moeten bekennen: Ende soude oock van tijt tot tijt, of van Jaer tot Jaer, de lasten van de Garnisoenen daer door vermindert, en dien-volghens de profijten vermeerderd hebben; om datmen uyt onse eyghen Natie
en

en Inwoonders aldaer, des noot zijnde, de vaste plaetsen buyzen kosten van de Compagnie soude hebben kunnen besetten, en het platte Landt beschermen: Uyt het welcke dan naecktelijck blijkt, dat de Compagnie haer stuck niet en heeft verstaen, gelijk sy het selve noch niet en doen.

Yemandt mochte nu vraghen: Oft niet beter hadt gheweest, dat de Compagnie den handel van BRASIL aen haer alleen getrocken of behouden hadden, gelijc als de Oost-Indische Comp. den handel van heel Oost-Indien of van haer quartieren aen haer alleen behout, en niemant anders aldaer eenige handel uyt dese Landen daer toe en laet? gelijk veel goede verstanden dat in't eerste dat oock soo verstonden. Daer op ick dit segge: dat die Voorflach in't eerste soo onbillick niet en was: Maer in sulcken geval wast van node geweest om de alderminste inbreuck daer inne toe te laten, ende alleene seeckere Comptoiren daer te lande op te rechten, en die van alle behoeften te versorgen, voorts alle de suykeren tot een seeckeren prijs aengenomen te hebben, tot contentement vande Meesters vande Ingenios: Maer dese en andere requisiten en heeftmen niet geobserveert, waer uyt dan blijkt, dat zy, namentlijck de Comp. haer stuck en heeft verstaen.

TEn *Derden*: Soo en heeft zy het stuck van haere politique Regeringe oock niet behoorlijck daer te lande geexerceert, maer groote excelsen daer inne gecommiteert: als voor *eerst*, Dat zy daer toe alijt foodanighe perfoonen niet en heeft gecommiteert gehat als daer toe wel van noode waeren. Noch oock ten *anderen*: deselve alsulcke insteucie gegeven als wel behoorde. Wie isst nu van to klein verstant, die niet en weet wat daer door in tijt en wijs groote onrusten, miscontentementen en eyntlijck mutinaten, oproeren en rebellyen nootfaeckelijck moeten ontstaen? voornamelijck onder de Portugiesche Natie, nae dat haer Vaderlant Portugael het Spaensche Jock, dat oock haer had gedruet, hadde afgeworpen, en een eygen Koninck verkoren: Soude ick nu hier alle de excessen verhalen die by de Comp. of haere dienaers zijn gecommiteert, soo soude ick onnuttelijck daer toe te veel tijts verslijten en papiers bekladden, want die saecke is soo notoir dat se elck een bekent is, waer uyt ick dan met eene besluyte, dat zy haer stuck noyt niet recht en heeft verstaen.

Ten

TEn *Vierden*: De slechte directie, of 't generael quaet gouvernement van haeren staet en middelen, die betuycht het selve oock overvloedelijc, en dat oock van selfs, sonder dat het nodich is 't selve veel breeder te deduceeren: Want, wat Middelen of Capitalen zijn oyt slimmer, hier te Lande aengeleyt en gheadministreert geweest, als de haere? Wie sijnder oyt meer gheabbuseert, misleyt en bedroghen gheweest als haere Participanten? In wat saecke isser meer schaede ghevallen als by het doen en bedrijf van dese Compagnie?

TEn *Vijfden*: haer groot opgeven, en al te groote extimatie aengaende Brasilien, of haeren vervallen staet aldaer, getuycht dit mede: Want, daer van spreken en discoureren sy so, en verheffen en recommanderen die saeck sodanich als eenigantsche restitutie en reparatie van haer verdorven en ellendigen staet en gelede schaede daer was aenghelegghen: en dat het quaetste is, veel (en dat van de voornaemste Leden) van onsen staet zijn mede al van dat gevoelen. Ick en kan my niet ghenoech verwonderen van dese groote slechticheyt en notoir misverstant. Uyt de beschrijvinghe en calculatie, hier vooren gedaen, is te sien dat de profijten die uyt Brasil; en by namen uyt haere quarteren zijn te halen, is dit lichtelijck afte nemen: Ende ghenomen zy konden metter tijdt thien tonnen Gouts daer jaerlijcx suyver uyt trecken; is dat soo grooten saeck? Sal men daer mede de vervallen staet van dese Compagnie weder oprichten en helpen? Seecker, die eenich goet oordeel is, weet wel beter. Waer uyt ick dat (vooren) met goede reden besluyte, dat zy het fundament van haer eygen staet verstaet.

TEn *Sesten*: De quade forme en gestaltenisse van haer Regeringe, is hier mede van een levendighe getuyghe: Ey lieve! besiet eens aen d'een sijde de groote menichte van Bewinthebbers, en daer teghen aen d'ander sijde haer kleyn bedrijf en omslach: Soo men dat met rijpe sinnen en een onpartijlich oordeel wel besiet en examineert, men sal bevinden dat ses of acht personen, ja minder, alles

(9.)

alles so wel, jae veel beter sullen uyt rechten, als nu het gro. getal vande Bewinthebbers doen. 'Twaer genouch datse heel Brasilien met West-Indien hadden te regeeren, en jaerlijcx een hondert tonnen gouts of twee te verhandelen, en een hondert Schepen of twee te equipeeren: En wert dese deformiteyt elck een hier door noch meer en meer bekend, dat men hoort en siet dat niet alleen deselve mismaticheyt niet en wert wech genomen of verbeterd, maer dat sy daer inne gheen veranderinghe of correctie begeert, jae daer tegen wel expresselijck protesteert.

Dit hebbe ick dan als in't Passant en ter loops willen verhalen, om uwe Hog. Mog. daer uyt te bedencken te geven of de Comp. van West-Indien, en alle haer favorijten en sollicitanten nu tegenwoordich uwe Ho. Mog. niet mede en abuseeren of soecken te abuseeren in haere sollicitatie, van tot haeren dienst met een machtige Vloot Oorloch Schepen, en eenige duysent Soldaten, nae Brasilien te willen gaen, omme daer mede niet alleen haere verloren plaetsen wederom sien te krijghen, maer selfs oock de Baya in te nemen in recompense van haere schade by de Rebellen gheleden. Mitsgaeders oock om die te sijn wederom tot haer ghehoorsaemheydt te brenghen. Ende ~~men~~ men het eene uyt het ander, dit tweede uyt het eerste niet seeckerlijck kan besluyten, soo sal ick dese haere sollicitatie dan wat naerder gaen examineren, ende uwe Ho. Mog. klaerlijck aenwijsen dat zy even so veel die saeck verstaet en pondeert als zy gedaen heeft haer eygen Staet en proceduren.

Wat zy dan verfoeckt en solliciteert, dat is bekend; en heb ick vernaelt: maer mijn achtens bedenckt zy niet genoegh 't ghene dien aengaende staet te considereren, ende de swaricheden die voor desen Staet en haer selven daer aen vast zijn, ingevalle datmen haer verfoeck toestaet, en 't selve wil, en gaet executeren.

Als voornaementlijck:

VOor Eerst: Dat daer mede desen Staet directelijck wert gegaengeert en ingewickelt in een nieuwe buytenlantsche en Overzeesche Oorloghe, die dese Landen uyt-
B len,

leu, en daer uyt voor den Staet van 't Lant noch eer, noch voor de
 Comp. van West-Indien en d'Inghesetenen deser Landen profijt,
 maer ter contrarie voor d'een en d'ander niet dan groote oneer en
 schade, mijns achtens, te verwachten staet: Want, wat eer en re-
 spect salt uwe Ho. Mog. zijn, dat ghy derwaerts of naer Brasil sent
 soo machtige Vloot Oorloch Schepen, en soo groot ghetal Soldaten
 tot veroveringe vande verlooren plaetsen in Brasil, en straffe der Re-
 bellen aldaer, of om deselve wederom tot gehoorsaemheyte te bren-
 gen? daer u alhier door den Heer Ambassadeur van Portugael,
 uyt den naem van zynen Koninck *Don Iohan de vierde* wert aen-
 gheboden en ghepresenteert, dat hy sal maecten dat alle deselve
 plaetsen aen de Comp. met den eersten sullen werden geresitueert.
 Hoe sal dat by alle Coningen, en Princen van de Christenheyt wer-
 den opgenomen en verstaen? Want, onghetwiffel' al Portugal,
 so men hem af-slaet, of dese presentatie niet aen neemt, door Pu-
 blique schriften en besendighen al de Werelt dat bekend maken:
 Wilt men segghen 't gaet hem niet aen, hy heeft hem met onse
 verloren plaetsen en Rebellen niet te bemoeien: 't Is waer: Maer
 ick vrage: Staet het hem niet vry dit ons te presenteeren? ende
 behoort het ons niet ghenouch en alleenste wie dat anbiet te
 weghe te brengen, al waert den grooten Turck zelfs, als wy 't maer
 bekomen? Den Ambassadeur van Portugael verclaert, dat zyn Ko-
 ninck daer groot interest in heeft, dat sulcx gheschiet, en dat die
 sulcx anbiet en presenteert uyt een pure affectie die hy heeft tot
 dese Vrede, en af-schrick van d' Oorloge, als mede uyt liefde die hy
 draeght tot die van zyn eygen Natie, wel onse Rebellen en ongheset-
 enen, maer oock nae bloet-vrienden van ons, die Inghesetenen,
 daer vooren hem immers vry staet by desen Staet te
 intercedeeren? Dat hy sulcx onder anderen oock doet uyt liefde die
 hy draecht tot desen Staet, d'eer en welvaert van dien, en dat hy
 gaerne sach dat alle de miserien en ellenden, die hier uyt te verwach-
 ten staen, bequamelijck mochten voorghekomen werden, en dat
 met de minste kosten en alteratien.

Ick weet wel, dat eenige swaer-hoofden hier op seggen: nament-
 lijk, dat men den Heer Ambassadeur van Portugael hier inne niet
 en moet ghelooven: Dat hy op bedroch uyt is: dat hy maer voor
 heeft

heeft om Uwe Hoogh-Moogh. te abuseeren, en te deverteeren van haere tegenwoordige uytrustinge. Maerick vrage, of dat wel waerschijnlijk of tegelooven is? Seecker, alfulcke Konincklijke beloften zijn so kleyn niet te achten: Noch men behoort daer so verachtelijc niet van te spreekken, maer alle goet vertrouwen daer van te hebben, ende die vastelijck aen te nemen: Ende so wy de reden willen plaets geven, soo behooren ons dese daer toe te beweghen om te ghelooven dat sulcx oprechtelijck van zijn Majesteit van Portugal, en zijn Excell. den Heer Ambassadeur gemeent wert.

Als, voor *Eerst*; Dat hem, of zijn Rijck, nu onse vrientschap heel noodich is, zijnde in Oorloch met Spangien, welcke vrientschap hy wel weet dat hy niet krijgen kan als voor eerst daer mede.

Ten *Tweeden*. Dat hy presenteert niet alleen zijn Majesteit van Vranckrijk daer vooren tot cautie of borghe te stellen, maer ons te overleveren d'een of d'ander vaste plaetse en aen de Zee ghelegen in Portugal, of elders, soo lange tot dat hy zijn belofte sal hebben voldaan.

Ten *Derden*. Dat hy protesteert in 't alderminste niet voor te hebben, om uwe Hoogh Moog. in haer voornemen en resolutie, aengaende 't wech senden van haere Vloot, te deverteeren; maer dat hy sich dien aengaende conformeert met uwe Hoogh-Mooghs resolutie en wel gevallen.

Ten *Vierden*. Dat hy, zijnde gestelt van zijn Majest. van Portugal tot Gouverneur en Capiteyn Generael van de Baya, en alle andere plaetsen in Brasil, zijn Heer en Meester toe komende, presenteert terstont nae 't Accoort, ofte gemaecte contract van Vrede en restitutie, met onse Vloot of voor uyt na de Bay te gaen, om 't selve aldaer dadelijck te voltrecken: met verclaringhe, dat hy sulcx alleene sal doen uyt een enckele affectie die hy draeght tot dit heyligh en Christelijck werck, en dat hy gaerne sach dat Portugal, en desen Staet, in een onverbreeckelijcke Vreede en Vrientschap aen malkanderen waeren verbonden.

Ten *Vijfden*: Dat den Coninck van Portugal nu tertijt gantsch
 B 2 onge-

ongelukkig komt, om veel Krijchsvolck en Oorloch Schepen nae Brasil te lenden, tot bewaringe van zijne plaetsen aldaer, op avontuere of men die wilde aentasten, en om de suycker - Vloten, van daer komende en derwaers gaende, seeckerlijck te convoyeren, en deselve tegens haere vyanden te beschermen, gemerckt hy alle deselve, om hem tegens Castilien te defendeeren, in Portugal selfs wel van doen heeft.

Ten *Sesten*: Dat de Rebellen in Brasil, na alle apparentie, aen ons goetwillich, by sijn inductie de veroverde plaetsen sullen overleveren, en dat uyt affectie die sy den Koninck van Portugal toe draghen; voornamentlick als zy sullen hooren dat daer op de ghemaeckte Vrede en Vriendtschap met den Koninck, ende 't Rijk van Portugal eyghentlijck is ghefondeert, ende dat hem de selve vriendtschap tot bescherminge van 't selve, ende sijn Persoon, noodich van doen is. Dese Redenen dan, segh ick, behoorde ons te beweghen, omme de Konincklijcke Beloften van Portugal aen te nemen, ende te gelooven.

Ick weet wel wat eenige, en voorname, die vande West-Indische Compagnie, hier op segghen, en reden ende Billickheydt aen een zijde stellende. *Namentlijck*, Dat den Heer Ambassadeur de Baya ons most presenteeren en leveren, en dat in eyghendom, tot verseeckeringhe van sijne Beloften, en satisfactie van hare gheleden schade.

Dar, daer op sal ick haer andtwoorden, vraghen: Waer by sulcx, off dierghelijcke, ghesien hebben? Met wat schijn van Reden soude dat den Koninck van Portugal kunnen werden voor-gehouden? Weten sy niet dat een Koninck, ja selfs sijn Majesteyt van Vranckrijk, niet en kan of vermach eenich ghedeelte of Staet van zijn Rijk, aen yemant anders te veralieneren, ten sy met speciael consent en welbehagen van 't selve, en dat hy daerom, al wilde hy schoon sulcx doen, sulcx nimmermeer soude kunnen presteeren, in 't regaert dat hy wel weet dat die vande Baya dat noyt souden willen consenteeren, en so lief onder de Regeringe van den Turck souden willen sitten als onder die van de West-Indische Compagnie. Oock, om de ontsteltenisse der Gemoederens wille,

en

en groote onlusten, die daer over, en tegen sijn Majesteit in Portugal, soude ontstaen; en dat nu ter tijdt, terwijl hy met Castilien in Oorloghe is; en daerom de gunst des Volckx van noode heeft, en kan sulcx by hem niet werden toe ghestaen: en al wilde hy schoon niet ghepresteert werden. Sulcx dat hy met *François*, de eerste Koninck van Vranckrijck (die van *Karolus V.* Koninck van Spangien, dierghelijcke Conditien wiert voor gehouden, doch sijn ghevangen sijnde) met recht mochte segghen, *Videbam conditiones esse, quas servare neque poteram si debuisssem, neque ut velem potuisssem.*

Sy moeten oock weten, Dat den Koninck niet alleen die plaets toe komt, maer oock en voornamentlijck de Heer van Albuquerque; een van de grootste en machtichste Geslachte van Portugal, en dat die oock nimmermeer dat soude consenteeren.

Ick vraghe haer oock: Of zy, namentlijck de Compagny, wel verseeckert zijn dat zy door 't middel van d' Oorloghe, en specialijck met desen tocht beyde haer verlooren plaetsen, ende de Baya sullen krijghen, ende daer mede oock volkomen satisfactie van haer geleden schaede? In 't vervolgh van dese sal ick uwe Hoogh Moogh. vraghen, dat soo zy haer dat inbeelden en voorlaeten staen, dat sy naer seer grootelijcx abuseeren in die rekeningh, ende uwe Hoogh Moogh. oock mede, even alleens als zy eertijds doorgaens haer selven heeft geabbuseert. Besluytelijck segg ick, dat men sijn Majesteit van Portugal met reden alsulcx niet kan oplegghen, en dat zyne presentatie meer als genouch is. Als wy wederom hebben dat wy hebben verlooren, wat reden hebben wy te klaghen?

Sy vraghen wijder, waer zy dan haer gheleden schade en gedaene onkosten wederom sal krijghen? Daer op ick antwoorde: Dat zy daer selfs van d' oorsaek zijn; en dat zy beter hadde moghen toehien, en sorghe draghen dat de rebellye niet voorgevallen waer. Laet de Rebellen een gedeelte van haere schaede betalen, haer jaerlijcks seecker quantiteyt Suycker opleghende te leveren, elck nae sijn gheleghentheydt, waer toe sijn Excell. den Heer Ambassadeur van Portugal oock sijn beste wel sal doen, om dat, is 't moghelijck, by haer oock uyt te wercken, beneffens

etalinghe van haere schulden. Durckt u niet dat zijn Maje-
 steit van Portugal, die dat door zijn Ambassadeur meede sal
 soecken te weghe te brenghen, en dat de Rebellen haer wederom
 onder de ghehoorsaemheydt van desen Staet sullen stellen, daer
 mede niet en behoort te volstaen? Seeckerlijck, dese Luyden dra-
 ghen of houden haer even alleens of zy den Koninck van Portu-
 gal gevanghen hadden: Seecker, meerder discretie had ick haer toe
 vertrout. Maer 't schijnt nu zy uwe Hoogh Moogh. aen 't snoer
 hebben, dat haer niet behoort geweygert te werden, hoe onrede-
 lijck het oock is.

Maer laet my voortgaen, en eens gaen besien wat voordeelen
 en profijten voor de Compagny uyt de aenstaende Tocht en pro-
 cedueren te verwachten staet: 't Is seecker en waerachtich, of daer
 is (mijns achtens) niet aen te twijffelen, of onse Rebellen in Bra-
 zil sullen tijdelijck kennisse krijghen van dese presentatie van Por-
 tugal, en deselve by uwe Hoogh-Moogh. is afgheslaghen of aen-
 ghenomen, ende dat in cas, soo die by uwe Hoogh Moogh. is
 afgheslaghen, dat zy als wel wetende dat zy teghens uwe Macht
 niet en sullen kunnen bestaen, in tijds alle 't platte Lant van on-
 se quartieren glat en kael sullen uyt-plondren, branden, en
 daer na al t'faemen na de Bay en de Boschen vertrecken. 't Is nu wel
 waer, dat wy dan sonder slach of stoot, so men seyt, wederom vol-
 komen Meester van 't platte Lant sullen werden, maer wat profijt
 is dat voor de Compagny zijn? Ick vrage de verstandichste van
 hun allen, of zy niet wel thien jaeren van doen heeft om alles in
 voor 'ghe Staet te brenghen? 't Is te bedencken datmen het selve
 in veel langher Jaeren niet en sal sien; jae, dat niemant eens daer
 nae talen sal, om sulcks eenste beginnen; ten aensien dat het ap-
 parent is, dat soo langhe als men met Portugal niet en is verdra-
 gen, noch een ghenerale Vreede daer mede heeft opgherecht, dat
 van tijdt tot tijdt de voorschreven Rebellen, soo haest als zy hoo-
 ren dat men eenighe Molens wederom begint op te bouwen en 't
 Landt met Suycker-riet te beplanten, met Troupen d'onse sullen
 komen overvallen, en alles wederom ruineren; en dat uyt die
 confideratie niemant daer na trachten sal om de verbrande suycker
 Molens wederom op te bouwen, en 't platte Landt met Suycker-
 riet

riet te beplanten: wie sal dan daer oock in onse quartierer in, om dat te doen? want de Portugesen sullen zijn verlopen als verhaelt, en onse Inghesetenen sullen meest van daer vertrocken, en wederom hier te Landen gekomen zijn, en gheen lust hebben daeromme wederom derwaers te gaen. Dit zijn nu de profijten die de Compagnie met desen tocht te verwachten heeft.

Ondertusschen is het notoir, dat uwe Hoogh: Moogh: ghedurende al welcken tijdt, alle vaste plaetsen van onse quartieren van Brasil met suffisante Guarnisoenen sult moeten onderhouden, ende deselve van tijdt tot tijdt van alle behoeften provideeren: Dat oock uwe Hoogh-Moogh. continuelijck een goet ghetal Oorloch Schepen daer sult moeten in dienst houden, uyt vreesse van dat deselve plaetsen, of eenighe van dien, by de Portugesen weder soude moghen aen-ghetalt of bespronghen worden. Hier by nu ghevoecht, dat de Guarnisoenen, en dit ghetal van Oorloch Schepen, van jaer tot jaer sal verswaeren, door dien de Inwoonders van onse Natie en Ingesetenen, ende de Coopvaerdy Schepen van tijdt tot tijdt daer door't gunt voorschreven sullen verminderen. Wat nu dit al-te-mael uwe Hoogh-Moogh. of den Staet deser Landen sal kosten, dat wil ick uwe Hoogh-Moogh. selfs te bedencken geven.

Wat schaede dit oock voor de Compagny sal zijn, is hier uyt af te nemen: Dat zy daer door't eenemael verliezen sal alle haer effecten en uytstaende schulden; Mitsgaeders, dat haer conqueste van Angola haer alsdan niet waert sal zijn, jae een enckel ballast en beswaerenis. Want, maer wil zy dan haere Swarten of Negers vertieren, alstier in haer quartieren van Brasil geen Moolens noch Inwoonders zijn diese van noode hebben?

Ick weet seer wel, dat hier teghens van de meeste meenichte ghesustineert wert; Dat men om alle 't selve voor te koomen, met dese Vloot die uwe Hoogh-Moghende uyt-rusten, en met het Krijchs-volck dat daer neffens gaet, en't ghene dat daer te Lande noch meer is, reghel-recht nae de Baya moet en sal gaen, en deselve sient te bemachtigen. Maer ick vraghe haer, of sulcx al met eer en reputatie van desen Staet sal kunnen toe gaen, en uytghewrocht werden? Want, die plaetse immers den Koninck
van

Portugal als d' Opperhoofd, en de Heer Albuquerque als
 d' Onderhoofd, toe komt, en welcken Koninck, en 't Rijk
 van Portugal, men hier een Treve heeft gemaect die noch duert,
 en tot noch toe hem niet en is opgheseyt: en dewelcke presenteert
 een eeuwige Vrede en Vriendtschap met Ons verder op te rech-
 ten: Soude men dan dese Vriendt ongewaerschout of soo plot-
 selijck op het lijf vallen en Vyantlijck aen tasten, sonder eerst en al
 vooren met reden satisfactie van hem te eyschen, van 't ghene
 wy op hem te segghen of van hem met recht te eyschen hebben,
 teghen het ghebruyck van alle wel-ghestelde Regeringhen? Den
 Koninck sal hem dien aengaende by al de Wereldt beklagen, en
 wy en sullen, tot justificatie van onse procedueren, geen suffisante
 Redenen kunnen gheven, en van elck een in 't ongelijck ghestelt
 werden: want, dat men wil segghen dat hy de Rebellye in Brasil
 heeft aenghesticht, maer van tijdt tot tijdt de Rebellen oock ge-
 stijft, en van Wapenen en alle noodighe provisien voorsien;
 Wat klaer en onweder-legghelijck bewijs heeft men daer van?
 Waer, en wanneer heeft men hem dat aen gheseydt en bewesen?
 Hy ontkent dat oock wel expresselijck, en sevd en verklaert by
 zijn Konincklijck Woort, dat hy onschuldig daer aen is: en dat
 het een particulier werck is van onse Onderdanen in Brasil; en dat
 hy wel wil ghelooven dat eenighe van zijne Ministers, (doch buy-
 ten zijn Order en kennisse) en Onderdanen daer van kennisse heb-
 ben ghehad; en daer over met onse Rebellen oock gecorrespon-
 dert hebben, doch oock al mede buyten zijn Order en kennisse
 en d' sulcks noch doen, mede als vooren sonder dat hy sulcx weet
 of van beletten.

Doch dat hy, om alle 't selve te repareeren soo veel als hem
 moghelijck is, aen ons de verlooren plaetsen wederom sal doen
 restitueeren, volgens zijne presentatie: ende daer vooren, soo
 wijt eygentlijck begheeren, goede vasticheydt tot cautie in onse
 handen stellen. Wat reden hebben wy nu om hem met de Wa-
 penen op 't lijf te vallen? Het selve voecht wel als men alle rede-
 lijcke satisfactie gheeycht hebbende, die niet en krijcht, als
 dan zijn de Wapenen eerst rechtvaerdich, en oock vry van alle
 opspraeck.

Maer dit overgeslagen: dese luyden ^ggen de swaricheyt, die ⁱⁿ in steect
myns achtens, oock niet genoeg over ^{by} en bedencken niet, dat Portugael,
na alle apparentie, voor ons, met haer Vloot in Brasil sal sijn; en dat deselve
uyt Portugael recht na de Baya sal gaen, en met geweld door onse daer voor-
houdende Schepen, doorbreken, en so die plaets met drie of vier duysent ou-
de en goede Soldaten voorsien, en voorts van alle Ammunitie van Oorloghe
en Provifie; of dat sy haer Volck daer ontrent eerst te Lande sal setten, en na
de Baya senden, en daer na, sonder 't Volck te periculiteren, na de Baya gaen:
Dat voorts alle de Rebellen van onse Quartieren, in tijds na de Baya haer
sullen verwoeghen, gelijk mede alle 't Volck van die Capitania selfs, met alle
haer schat en Provifie, sulcx datse in en ontrent de Baya wel twaelf of vijftien
duysent Man sterck sullen sijn, voor onse aenkomste aldaer: Als nu onse Vloot
met al ons Volck op 't Reciff sal sijn gearriveert, dat na alle apparentie ontrēt
den eerste February sal sijn, en dienvolgens in 't midde vande Somer, dan heeft
men immers noch een Maent van doen, om sijn Volck te refrescheren, om dat
het selve mogelijk wel het vierde-part op haer aenkomste, sieck inde koy sal
leggen. Alsmen nu verstaet dat de Baya invoegen voorschreven, voorsien en
befet is, ick vrage of t al ^{we}heydt sal sijn daer heenen te gaen, om de Portu-
gese Vloot, die onger ^{we} wel op haer voordeel sal leggen, aen te taf-
ten ende die plaets te Belageren, die daer-en-boven noch extraordinaris sterck
is gemaect ende gefortificeert? wat kans salder sijn, vrage ick, om die plaets
te veroveren? en dat noch in den tijd van acht of thien weken, die ^{on} onse daer
toe maer sullen hebben? want inde Mey beginnen de Reghen Maen ^{te} te
W ^{we} eer. Ick ben gheen Propheet, maer dat derf ick seggen, dat wy of
d'onte dat beginnen mogen, maer dat wij't niet sullen na ons Reke ^{inge} v
trecken, ende dat men alsdan eerst en best sien sal dat het beter had ^{we} est,
datmen de saecke bygeleyt hadde en geaccordeert. Uwe Ho: Mog: gelieven
eens te confidereren wat kleyn Respect dit voor den Staet deser Landen sal
sijn: En somen dan in de aengevanghene Procedures sal willen continueren;
besiet wat groote kosten en swarigheden daer aen vast sijn: want voor eerst
sal van noode sijn noch meer Volcks derwaerts te senden; Item voor het sel-
ve en 'tvoorgaende oock alle noodighe Provifien, en dat mede al sonder Fon-
dament van die Plaets te krijgen: Ende gaetmen van daer onverrechter sake,
so heeftmen de Vloot en al'tgesonden Volck van doen, om onse Quartieren

daer mede te bewaren sonder eenigt. vroffijt daer tegens te trecken, als hier vooren is aen. gewefen. In Somma me. leghtet over hoemen wil, ick en kan niet anders sien, of de eer en reputatie van uwe Hoog: Moog: fal daer by seer gheledeert ende hare Finantien dapper beswaert werden, ende datmen daer naer noch geen beter raedt fal weten als alles by Accoort by te legghen, gelijkmen dat nu wel kan doen.

De West-Indifche Compagnie geeft voor dat sy nootfaeckelijck de Baya moet hebben, tot verseeckeringhe van haren Staet in Brasil teghens de Portugaelsche Quartieren, ick stae dat toe in cas dat sy met Portugael of der selver Quartieren in Brasil in Oorloge blijft, maer andersints ontkenne ick dat wel expresselijck. Ende dat in alfulcke geval de Baya haer ondienftigh is als te verre sijnde ghelegen van onse Quartieren.

Sy segghen als hier vooren oock gheseyt, dat haer ver. allen en Desolaten Staet, door de Baya soude kunnen werden opgerecht ende geredresseert: waerinne sy haer selven oock groffelijck abuseren: want ick derf wel vrymoedelijck segghen dat deselve plaets niet vierendeel de moeyte en kosten meriteert diemen soo 'tschijnt daeromme doet, ick laet staen al het Bloedt dat daeromme vergoten fal werden: want 'tis immers notoir, dat de heele Capitanie van de Baya, van over veel Jaren, mer. fichen de vijf en ses duysent Kisten Suyckers jaerlijckx heeft uytghe. vert, en dat de Compagnie of Negotianten van dese Landen, waert dat wy daer Meester van waren, en dat deselve al. hien duysent Kisten Jaerlijckx uytleverde, boven de vier Tonnen Cout. Terlijcx suyver by die Negocie en soude profiteren, alle kosten afghetrocken. Ick vrage nu of dat wel meriteert so grooten swaren stuck. als is de Belegeringe van die plaets, soo verde gelegen, soo wel voorsien en soo iterck gaeformiceert, den Coninck van Portugael toekomende, by der handt te nemen: en so sware onkosten ter sake van dien te doen? en soo veel Bloedts te storten? wat my belanght, ick verklare ront uyt dat ick dat niet en kan sien.

TEN TWEEDE: Staet grootelijcx te duchten, dat uyt desen Tocht, so de saecke niet en wert by gheleyt, een Generale rupture tusschen ons en Portugael fal ontstaen, so wel hier in Europa en in Brasil, als oock in Oost-Indien, en dat door ons eygen bedrijf, sulcx dat wy en niet Portugael daer van de eerste Authouren en oorfaecke sullen sien, en die dat selfs hebben aldereerst ghesocht

ghesocht, want hoe kan dat missen? Uwe Vloot op Zee de Vloot van Portugael ontmoetende, of erghens vindende, sal die soecken te doen, of altijd Vyantlijk aentasten: u Volck de Baya begherende, so volgt daer uyt het selfde: ick wenschte datmen dit poinct wat rypelijcker wilde overleggen, en alle de swaricheden van dien: men kan wel lichtelijck yemant affronteren of met yemant in Oorloghe gheraken, maer met eer en Respect die uyt te voeren heeft wat meer in: ende salmen dit doen en alfulcken twist ja Oorloghe met Portugael aenvanghen tot contemplatie van de West-Indische Compagnie? ofte om alleen de Baya te hebben, die ons niet toe en komt? en die van geen sonderlinge consideratie is, als hier boven is verthoont? fullen wy hier door onse Landen niet berooven vanden gantschen handel van Portugael, Madera en d'Eylanden van Tercera? die deselve so noodigh en important is? en diemen van outs soo hoogh hier te Lande altijd heeft geextimeert; ende infonderheyt van de leer noodighe Sout-Vaert van St. Ubes, alwaer wy Jaerlijcx van daen halen ontrent vier hondert Schepen vol Souts, die wy tot onse Visscheryen en Trafijque van doen hebben: fullen wy dien handel, daermede niet ghelijck als van ons stooten en andere Volckeren en Natien toewerpen? die daer door geen kleyne occasie sal ghegeven werden, om voorts een groot deel van onse Zeevaert ons meer te ontrecken en alsoo metter tijdt soo groot in Zeevaert te worden als wy, en haer profijt onghetwijffelt met dese twist wel fullen weten te doen: seecker als men dat stuck alleen wel considereert, soo dunct my dat het selve dese Landen gansch ongheraden is: en fullen wy daer mede oock den grooten Graen-handel van Portugael niet mede versuymen en van ons wech werpen, en die van Hamborch en andere Oostersche Steden toe-jaghen? die nochtans onsen Staet wel sorghvuldelijck behoort te conserveren, en meer en meer hier te Landen te Beveiligen? Sal hier door onsen handel op Portugael &c. so aengaende de Manufacturen van Haerlem, Leyden en Amsterdam, Hout-lasten, Suyckeren, Speceryen, Gesteenten, Ammunitie van Oorloghe, en wat meer daer toe behoort, hier te Lande niet ophouden en cesseren? en na andere Quartieren vertrecken? dat immers een sake is van seer groote consideratie en by alle verstandige hoogh geacht: ja sal hier eyntlijck niet uyt ontstaen datter tusschen ons en onse Nabuyren de Engelschen, Franschen, Schotsen en Oosterlingen, die dan dier handel fullen innemen, in korten tijdt groote onlusten fullen ontstaen, en dat

door de ~~Landen~~ die dan uyt dese Landen op de Kusten van Portugael daghe-lijcx fullen rooven? alsoo wy ~~u~~ or deselve generale repture, daer niet fullen moghen komen en handelen: Alk dese swarigheden schaden en onlusten staen ons daer by over 't Hooft; ende ick kan niet sien, dat wy eenig profijt anders daer by fullen trecken, als alleen een flechte hoop van dat wy metter tijdt Meester van heel Brasil fullen werden, welcke ons oock noch wel mochte bedriegen, en soo neen, welcker conquesten de kosten, die wy daeromme fullen doen, niet half waert fullen sijn.

Nu wat die vande West-Indische Compagnie hier tegen uwe Ho: Mog: wijs maken, om dese swarigheden u uyt het hooft te steecken, die sal ick op't volghende point verhalen en wederleggen.

TEN DERDEN: Sijn Majesteyt van Portugael verfoeckt met ons een eeuwighe Vrede en Vriendtschap op te rechten: Ick vrage offer wel yemant van verstant en discretie is, die voor goet en best soude oordeelen datmen hem die af-flaet? ende dien-volghende met Portugael in een openbaer Oorloge treedt? of immers na de expiratie vanden Treves die wy met het voorschreve Rijck hebben gemaect, en die haest komt te eyndighen: De ervarentheydt van outs en de laetste weynigh Iaren, dat wy Vrede met Portugael gehad hebben; betuyght genoeghaem noe noodigh en proffijtelijck deselve en goede Correspondentie van dien ons is, ja de Kinderen op straet is dat bekend: Ick vraghe oock of de Vrede niet Christelijcker en beter is als den Oorloghe? want wat Heyl, och lacy! isser by d'Oorloghe? Is die niet een ~~Pen~~, een Monster of een grouwel? die wy behoorden te vlieden en te schouwen, als het aldergrouwelijckste dinck van het Menschelijcke Gheslachte: is daer-en-tegen niet de Vrede het saengenaemste dinck datmen kan wenschen, als die mede Christelijck is? wat dulligheydt soudet dan sijn datmen d'Oorloghe voor de Vrede met Portugael soude verkiesen: en dat noch voor een flechte beuselingh, en tot contemplatie vande West-Indische Compagnie. Is ons noch niet wel indachtigh, hoe verblijdt dat wy waren als wy hoorden dat Portugael van Castilien was af-ghevalen en haer selven mede in vryheydt hadde gestelt? Ist ons alreede vergeten dat wy doen soo begeerigh waren om met het voorschreve Rijck een vaste en onverbreeckelijcke Vrede en Alliantie op te rechten, dat wy selfs yemandt derwaerts wilde senden

den, eer yemandt van daer alhier noch was gekomen, om den Koninck deselve van onsent wegen aen te bieden? hebben wy namaels, sijn Ambassadeur hier ghesonden hebbende, ons selve by contract aen hem niet verbonden, om die met hem en sijn Rijck op te rechten, jae ghelijck als hem daer toe Verobligeert? verlaet en rust sijn Majesteit hem noch niet daer op? Heeft hy sijn Dienaer, de teghenwoordighe Heer Ambassadeur tot dien eynde niet over langhe, alhier ghesonden? en dat met soo volkomen macht en procuratie als wy souden wenschen: verklaert sijn Majesteit niet dat hy en sijn gantsche Rijck deselve begeert en verfoeckt? sullen wy dan ten verfoeck en genoeghen vande West-Indische Compagnie en op hare inconsiderable Solicitatie, de Oorloge tegens Portugael aennemen en voor haer toteen beginsel de Baya gaen Belegeren? en voorts daer naer alfulcke Vyandtljcke Acten in handen nemen, als dan d'Oorloghe nootsaeckelijck sal mede brengen: en ons selven van so heerlijcke en noodige saecke beroven als daer is de Commertie en Trafique van Portugael &c? Als ick dit by my selven wel overleggen soo en kan ick daer van niet anders oordeelen, als dat wy vande West-Indische Compagnie welschandelijck bedrogen werden.

Ick weet wel wat sy, te weten, de West-Indische Compagnie hier op uwe Hoog: Mog: soecken wijs te maecten, namentlijck: datter weynigh swarigheydt is te maken in't regart van Commertie en Trafique deser Landen met Portugael &c. ghevende voor dat ons die niet langhe kan ontstaen, door dien dat sijt vastelick daer voor houden, dat den Koninck van Castilien wel haest wederom Meester van Portugael sal sijn, als hy met ons Vrede heeft, dat wy dien volgens daer dan weder den vryen toeganck sullen hebben, maer mijns achtens overleggen noch en kennen sy de macht van Portugael niet, noch oock haer gelegentheydt noch genegentheydt tot bescherminghe van haer vryheydt, sy en overleggen noch en kennen niet recht de swackheydt van Castilien int regart van Portugael: sy en bedencken niet wat machtige Bontghenooten en Vrienden Portugael alreede heeft en ongetwijfelt noch sal krijgen, en dat die niet laten sullen om veelderley respecten, en niet laten kunnen volgens haer Woordt en Eedt, het selve Rijck teghens Castilien te Assisteeren: sy en bedencken mede niet de ongestadigheydt en veranderlijckheydt der Oorloge, en dat het Portugael daerinne soo wel soude kunnen ghelucken als ons, sijnde haer Oorloge op deselve Maximen en Gronden gefondeert. En ghelijck alle

C 3

Oorlogen

Oorlogh des werelts van God geirigeert of bestiert werden, wat weten sy wat God meer int sin heeft, en of niet daer mede voor de heele werelt betoonen wil, dat hy is die geene en anders geen, die de Koningen der Aerden op den Throon set, en daer van verstoet, en die om geweld, onrecht en gierigheyt de Koningrijcken van't een Volck op't ander brengt; sy en overlegghen niet hoe wonderlijck dat God dat Koningrijck uyt de handen van Castilien heeft getrocken en verlost, en dat in so korten tijd, en sondereenige bloetstorting; noch oock hoe wonderlijck dat hy het selve tot noch toe tegen Castilien heeft beschermt; noch oock niet hoe wonderlijck hy haren Koning Don Iohan de vierde, tot noch toe, voor alle en soo veel Verradersche en Moordadige aenlagen, listen en lagen heeft bewaert: wie soude, dit alles wel considerende, niet gelooven, dat God dat Koningrijck teghen Castilien voortaan wel wyders sal beschermen? En somen op de menschelicke middelen wil sien. Het voorfz Koningrijck is immers machtigh om een wel geformeert Legher te Velt te brengen, en dat te onderhouden; al'tvolck in't gemeen soo groot als cleyn sijn doot gesworen Vyanden vande Castilianen en altyt van outs haren Koning getrou, en toeghedaen; en sulcx, dat sy veel liever, by manier van spreken, onder den Turck haer souden begheven dan dat Castilien over haer wederom soude domineren: sijnde geresolveert haer leven met al wat sy besitten daer by op te setten eer dat sy sulcx soude lyden: ja dat meer is: de Geestelickheyt aldaer selfs is mede so gefint: selfs oock de Iesuyten, die nochtans over al en alomme goet Spaens of Castiliaens is; de Portugesen van Oost Indier Sijtmen, hebben oock onlangs tot assistentie van haer Vaderlant Portugael, en haren Koning, over de 400. Metale Stucken Geschuts over ghesonden, mit sendors eenighe Millioenen Ducaten beloofte te fournieren, die oock alrethet prompt betaelt sullen werden. Het selve Rijck heeft te Lande en te Water de alderbeste ghelegghentheydt om Castilien af-breuck te doen: Het kan van buyten uyt alle Landen bekomen wat haer tot bescherminghe en nootdrift van nooden is: Syn Majesteyt van Vranckrijck sal niet laten het selve te seconderen, soo met Volck als Geld: ghelijck oock mede sal doen de Koninginne van Sweden: Niet minder sal het Koningrijcke van Enghelandt en Schotlandt doen; alwaert maer alleen om Spagnien of Castilien kleyn te houden, en den handels-halven die wy daer hebben, om ons die meer en meer t'ontrecken ende t'onthouden. Uyt de Hense-Steden sal
het

het selve Rijck niet alleen Duytsch Volk en Soldaten, maer oock de andere behoeften krijgen, soo wel als uyt dese Landen.

Eyndelijck, daer fullen oock gheen Capers ontbreken van alle Natien, soe sy die begeert, om onse en der Castiliaensche Navigatie te incommoderen, en dat buyten haer koste. U uyt alle het welcke immers wel is af te nemen, dat dese luyden in haer opinie en sustenue haer wel grootelijcx soude kunnen bedrogen vinden; en dat Portugael wel Portugael sal blyven, en dienvolghens dat Uwe Hoogh Mogende niet gheraden is op haer segghen eenigh regart te slaen.

Het tweede is dat de West-Indische Compahnie sustineert, dat alwaer't schoon, dat Uwe Hoog: Mog: tot dienste van haer de Baya en voorts heel Brasil, ende oock de Oost-Indische Compagnie heel Oost-Indien Portugael af-naemt, dat het selve tot allen tijden noch graegh genoegh sal sijn en blyven, om met ons een eeuwige Vrede en Vrientschap op te rechten, en alle die plaetsen ons te laten behouden.

En ten derden, dat Portugael, met ons openbaer Oorlogh hebbende, haer Oost-Indische en Brasilsche Landen niet langhe soude kunnen beschermen, noch derselver Navigatie continueren, in't regart dat sy alle haer macht wel dobbel van doen sal hebben, om haer selven in Portugael alleen tegens Castilien te defenderen: Maer dese luyden weten niet, dat sy haer rekeninghe in dese al mede wederomme sonder haer Waert maken, ende Uwe Hoog: Mog: grootelijcx abuseren, want ick wil Uwe Ho: Mog: wel verseker dat Portugael van die humeur niet en is, van dat sy soo licht soude achten haer verlies van al sulcke plaetsen, daer over sy soo veel Jaren gearbeyt, en so veel Milioenen ghependeert heeft, om die te krygen, en daer haer soo veel is aangelegen. Maer veel meer dat sy in sulcken ghelegentheyte, als wy niet haer blyven (ick niet en wil hoopen) en Castilien haer hart quam aen te tasten, om mede haer beste soude doen, om haer voorschreve Landen en plaetsen en de Negotie van dien te conserveren: Ende dienvolgende dat sy In't regart van Castilien, 'tPlatte Landt van haer Frontieren en dat van Castilien mede, teene-mael souden af-branden, sulckx dat gheen Castiliaens Legher aldaer sich soude kunnen onthouden, om haer eenich leet te doen. Dat sy oock te Water een wackere Vloot Oorlogh-Schepen in de Riyer van Lifboa sal houden, omme niet alleen die te beschermen, maer omme daer mede oock alle Jaren

werdt, en dien volgens, om hem soo kleyn en onmachtigh te houden als mogelijk is, tot meerder verseeckeringe van onsen Staet: sijnde dit inmers seker en waerachtigh, dat al ist saecke dat wy met hem een ewighe Vrede hebben opgerecht, dat hy, dies niet tegenstaende onsen gheswooren heymelijcke Vyandt blijft, die dach en nacht sal practiseren, om ons met heymelijcke practijcken te incorporeren, siende dat hy dat in soo veel Iaren met openbaer geweld niet en heeft kunnen te wege brengen.

Ten DERDE: Omme soo veel in ons is, den Koninck van Castilie op een ander werck tegheven, en sijn Middelen te doen consumeren, mede tot meerder verseeckeringe en gerustigheydt van desen Staet; het welcke hy dan in d'Oorloghe met Portugael sal doen, te meer als sy van desen Staet gheen swarigheydt sal hebben te verwachten, maer met deselve in goede Vrede en Correspondentie sal staen, en dat sy voor haer ghelt alle behoeften uyt dese Landen sal kunnen bekomen.

Ten VIERDEN: Om dat Portugael eensdeels d'oorfaeck is vande Vrede, die wy nu met den Koninck van Castilien hebben gemaect: een saecke daer ons Ouders soo na verlanght, en sy en wy soo veel weers om gedaen hebben; en daer over soo veel Bloedts ghestort, soo veel Jaren versleten, en soo veel duysent Tonnen Gouts aen beyder sijde gespilt is, van dese Vrede dan is den af-val van Portugael gheen kleyn oorfaeck, ghelijckmen dat des noot sijnde breder soude kunnen aenwijfen, dat ick om de kortheydt hier sal overslaen: soo ist dan meer als reden dat wy tot danckbaerheydt nu wederom met haer Vrede maecten, en alles soo nauw met haer niet en bedistelen.

Ten VIJFDE: Om de Spaensche practijcke in dese te breecken, dewelcke ongetwijffelt soodanigh is, dat sy met desen twist, die tusschen ons en Portugael is ontstaen, niet anders voor heeft, als onse macht d'een met d'ander te consumeren, om daer na deselve geconsumeert sijnde, ons beyde te beouaren wederom te incorporeren, welcke practique wy dan dienen te vermenen, en alsoo Vrede met Portugael te maecten.

Nu volght eyntlijck hier uyt dese Vrage; Dewyle datmen in alle manieren met Portugael een Generale Vrede en Vriendtschap dienen op te rechten, gelijk in't brede is aengewesen, of het dan billick en redelijck is, dat wy tot Contemplatie vande West-Indische Compagnie de Baya in Brasil met onse Wapenen belegeren, aentaften en Vyandtlijck innemen en Generalijck met haer breecken? Ick antwoorde neen.

D

Alle

Alle welcke Redenen en Moiven dan my duncken van soo groote confidenciatie te sijn, dat die verde overtreden alle 'tgheene de West-Indische Compagnie soude kunnen by brenghen, en uwe Hoog: Mog: te induceren tot hare ongesoute en onrype Concepten.

Op wat maniere nu datmen met Portugael soude dienen te handelen of een eeuwige Vrede en Vrientschap op te rechten, en ofmen evenwel so groote Vloot en Krijsch-macht, als by uwe Hoog: Mog: nu werdt geprepareert, naer Brasil sal senden, daer van en salick tegenwoordigh niet Discouren, maer sulcks alles bevolen laten uwe Hoog: Mog: gewoone-lijcke wijsheyt. Biddende God Almachtigh dat hy uwe Hoog: Mog: Regeeringhe voortaan meer en meer tot de Welvaert deser Landen wil Zeegenen en Gebenedyen.

Desen 20. Octobris 1647.

VOL-

V O L M A C H T

Des Konincx van Portugael en sijn AMBASSADEUR.

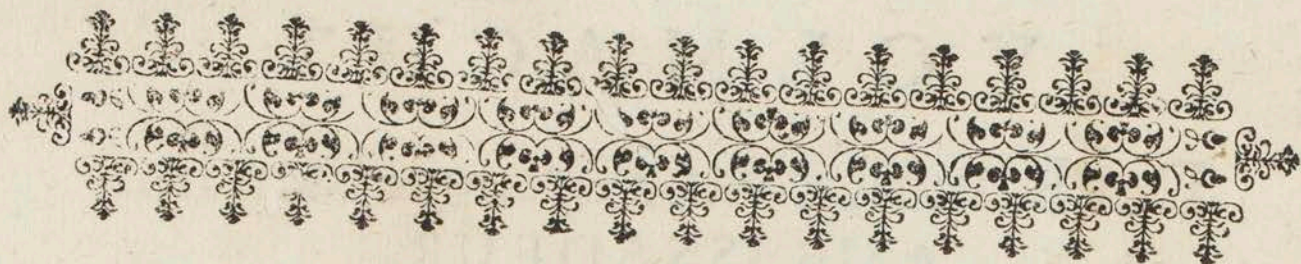
DOn Ioanno by Godes genade Coninck van Portugael ende van Algarven &c. By desen geefick alle nootelijcke macht ende Facultheyt aen Françisco de Souza Continho mijnen Raet ende Gouverneur, ende Capiteyn Generael vande Vlaemsche Eylanden, ende mijnen Ordinaris Ambassadeur by de Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden, om voor my ende in mijnen naem te mogen contracteren ende vast stellen met haer Ho: Mog: ende met de Ministers vande Oost ende West-Indische Compagnie, of met yder een in't bysonder, van dese een Accoort van Generale of Particuliere Vrede of Treves voor eenen tijdt van Jaren, met Conditie ende Obligatien, die hem fullen goet duncken tusschen dese Rijcken en hunne Conquesten ende de Voorgemelde Staten Generael en Compagnien, op sulcke maniere ende Forme als hy sal verstaen best gevoechelijck te wesen, ende sal voor goedt houden vast ende vallabel wat by hem hier in sal sijn ghedaen, ghelijck of by my gedaen ende geaccordeert waer geweest, niet tegenstaende eenige Wetten, Rechten, Capitulen des Hove Costumen desen contrarierende, want alle dit heb ick voor gederogeert in desen ghevalle als of hier Particuliere ende Uytdruckelijcke Mentie daer van ware gemaect, alles door mijn eygen beweginge ende by seeckere wetenschap Conincklijke ende Absolute macht op de beste maniere ende Forme, als by recht kan bestaen, ende tot bevestinge van't gene hier gheseyt is, heb doen passeeren desen Brieff by mijn onder teyckent ende gesegelt met den grooten Zegel mijner Wapenen.

Datum in dese mijnen Stadt van Lisbon, den 19. February
Luisterxeira de Carvalho heeft hem gemaect in't jaer der
geboorte ons Heeren Jesu Christi 1647. Pa. Vieira de Silva
heeft doen Schrijven

De Rey.

D 2

PRC -

P R O P O S I T I E N

Van den Ambassadeur van Portugael/gedaen
ter Vergaderinge van hare Hooge Mogende.

Hooge Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden in conferentie, die ick den xix. deser hebbe gehouden met de Heeren Commissarissen, vraegden my haer Edelheden hoemen soude doen de Restitutie vande Plaetsen van Parnambuco, ende wat Pandt ofte Borch tot verseeckeringhe van dien den Coninck mijnen Heer soude gheven, ick vraechde de Wel-Gemelde Heeren of uwe Hoog: Mog: toestonden ende wilden dat de Restitutie soude geschieden, want soe niet wast maer tijdt verlooren, ende te beginnen een saecke daer sy behoort te eyndigen: hare Edelheden antwoorden my, dat u Hoog: Mog: aennamen de Restitutie te geschieden, waer op ick hun heb voorghestelt, ghelijck met desen nu wederom van nieu aen voorstelle, dat sijnMajest. hem verobligeert de Restitutie te doen 't sy goetwillichlijck door middel van redenen, dat Volck daer toe radende, of door geweld met kracht van Wapenen hun daer toe dwingende, ende wat aengaet den Pandt ofte Borch tot verseeckeringe van desen, dat het u Hoog: Mog: toe quam dien te eyschen ende aen te wijzen, de Heeren Commisarsen eyschten de Bahia tot Pant, maer met redenen wierdt haer bethoont dat 't niet doenelijck en was, had veel periculen en Inconvenienten, ende datmen in 't plaets van een wantrouwigheyt te ontgaen soude treden in een ander, ende dat alser tot verseeckeringe eenige plaets most ghegeven worden, beter was ende minder Inconvenienten mede bracht, voor beyde parthyen binnen het Rijck als een daer buyten, hare Edelheden namen wel aen mijne Redenen ende wilden dat ick binnen het Rijck eenighe plaets soude noemen, ghelijck ick heb ghedaen vier of vijf op dat uwe Hoog: Mog: daer uyt eene soude kiesen, ende waren 't Casteel van St. Ubes, dat van Viana, Aveiro

Porto

Perto, Villa de Conde, in't Rijck van Alagarven, soudemen oock noch wel een kunnen noemen, dit is in somma 'tverhaal vande voorseyde conferentie.

Ende om dat den Heer President die 'sanderendaegs my d'eere heeft ghe-
daen my in mijn huys te komen besoecken ende op my begheerde dat ickt by
Geschrifte soude stellen 'tgheene daer inde conferentie ghepasseert was, ben
dit midtsdeler doende, ende segh, dat ick seyde aen sijn Edelheydt, dat een
vande grootste verseeckeringsen die wy kosten gheven, was den Persoon
vanden Heer Infante Broeder van sijne Majest. verklarende (wel is waer ickt
alfoo verstaen) dat ick sijn Edelheydt dit maer voorhiel spreecks-gewijse ende
conversationis gratia, want hoope evenwel dat u Hoog: Mog: in't Feyt van
sijnen vrydom te verfoecken haer altijt fullen vernoegen om aen sijne Majest.
ende aen sijn Rijcken, dat contentement te geven, voltreckende 'tgoet werck
gelijck sy dat hebben begonnen.

Datum in 'sGravenhage den xiiij. September 1647.

Aen d' Ambassadeur van Portugael,

Geteykent

Francisco de Sousa Contilho,

D 3

NAERDER

N A E R D E R

P R O P O S I T I E

Hooge Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

TS Edert mijne eerste Propositie gedaen den xxij. Mey laetst-leden, inde Conferentie die ick gehouden hebbe met de Heeren Commissarisen by uwe Hoog: Mog: daer toe geordonneert, ben ick beschuldicht geweest dat ick daer in geen ander voornemen hadde als te verachten het Tractaet van Munster ende stil te doen staen de uytrustinge vande Vloote die bereyt wert gemaect om naer Brasil te varen, dese Opinie is vergroot gheweest, als ick meynde datse vermindert soude geworden hebben, met de Propositie die ick aen u Hoog: Mog: in Publique Vergaderinghe den xvj. Augusti leest-leden hebbe gedaen, waer van nochtans, en verwondere my niet, want in mijn eerste Propositie en heb ick geen Mentie gemaect van Restitutie te doen doen, vande genomene Plaetsen van Fernambuco, ende al ist dat ick in mijn tweede Propositie daer van Mentie hebbe ghemaect, 'twas nochtans met conditie maer tegenwoordelijck terwijl ick heb klaer uytgesproocken, ende absolu- telijck beloofst Restitutie te doen doen, sonder Clausule, ende hebbe wegh genomen alle conditie datter noch gevonden worden, die twijfelen van mijne sinceriteyt end oprechte meyninghe en kan ick niet ghenoech verwonderen, waerom mijn goetduncken is geweest, geen Memoriael over te geven, nocht- te wachten naer de conferentie maer selfs in Persoon by uwe Hoog: Mog: te komen, niet alleen om 'tgeene ick beloof gepresenteert hebbe te Bevesti- gen ende te conformeeren, maer oock om nu met sulcke klare ende sincere woorden en te spreecken, dat soo wanneer sy misschien niet ghenoech, ofte bestant en waren om hun te verseeckeren van mijn eenvoudich gemoet, ende oprechte meyninge fullen nochtans my gerust ende buyten angst stellen, die my soude konnen overblijven, van dat ick in sulcken een gewichtighe saecke aen u Hoog: Mog: behoorlijcke Satisfactie niet en soude ghegheven hebbe, die mogelijk is, ende die ick schuldigh was.

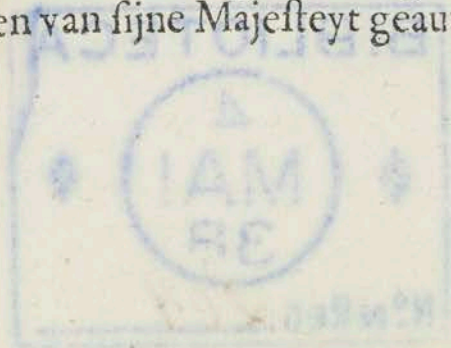
Dus dan ten eersten, segghe ick dat nu niet eens meer en spreekte van in- geslooten te worden, in't Tractaet vande Generale Vrede tot Munster, ende dat het aenden Coninck mijnen Heere voor als nu ghenoech is een oprechte Vrede met desen Staet alleen te maecken ende bevestigen.

Ten

Ten tweeden, segghe ick, dat van wegen sijne Majesteit u presentere een volkomen Restitutie te doen doen, van alle de Plaetsen van Farnambuco ingenomen door de gerevolteerden.

Ten derden, wat aengaet u Hoog: Mog: Vloote sult daer van naer u goetduncken ghelieven te ordonneren, 'tgheene ick wensche, is, dat die van Portugael niet en gaet, ende dat soo sy gaet, in stee van malkanderen Vyantlijck te rencontreren, d'een d'ander voor vrienden mogen kennen, ende contrarie uytwercken, als de meeninghe eerstelijck was, doen sy sijn bereyt ghemaeckt geweest.

Ende tot Conclusie, gelieft my verloffte geven, dat ick mach seggen, dat uwe Hoog: Mog: die voor als nu de goede handelinghe vande saecke ophouden, staende sy teghenwoordelijck in sulcke Termijnen, dat is min als vier Maenden tijds wel tot u genoeghen ende voldoeninge, hy kan beslooten ende voltrocken worden, overfulcx soo bevinde ick dat het den kortsten ende den seeckertsten weghe, ende van minder swaricheyt dadelijck de saeck ter handte nemen, ende met malkander daer over te tracteren dewelcke beslooten sijnde om te bethoonen datse van mynent wegghen geen nytstel ofte dilay sal lyden, presentere ick my op't selve stont t'embarcqueren naer Brasil, waer toe van nu af aen ick u Hoog: Mog: verfoecke te ghebieden my een Schip gereet te laten maecken, mettet welcke Godt my ghevende behoude Haven dat ick mach tot de Bahia geraecken, Possessie ghenomen hebbende van dat Gouvernement sal u doen overleveren ende weder geven alle de Plaetsen die ick uyten name van sijne Majesteit uwe Hoog: Mog: hebbe gepresenteert, ende ist dat ick door goetheit met dat Volck dat niet en kan te wege brengē, daer is macht, ende noch meer machtwerdt my van Portugael gesonden, waer door ick hun sal kunnen dwingen, en of die noch niet genoeg en ware d'welck niet en geloof, sal ick u E. macht die ghyluyden daer hebt aenspreken, ende oft van noode ware my oock dienen vande geene die ghy-luyden daer heenen senden sult, ick segge nocheens, en hou aen op't selve punct dat aer ul. sal hangen de korte ende haestige executie van't gene ick beloof, want ist dat wy ons ophouden tot dat de Satisfactie gegheven sy vande Borchtochten ende verskeringe over wederfyde, en willen verbeyden tot de Possessie daer van genomen sy, veeltijdt salder onnuttelijck verlooren gaen, die nochtans in acht genomen sijnde, soude grootelijcx dienen tot een goet ende seecker effect vande saecke om te wege te brengen, ende in't werck te leggen 'tgheene ick segge, (ben van sijne Majesteit geauthoriseert gewapent ende verlien met alle noot-

le nootfaeckelijcke macht, ende qualiteyt daer toe soo voor hier, als voor
Brasil, sonder dat my van noode s^u te wachten naer eenige andere, soo dat ick
als nu bereyt staen, en ben veerdigh om te volghen, uwe Edele ordre vande
welcke ick alleen teghenwoordigh dependere, waer mede ick gheloove dat u
Hoog: Mog: wel sullen verstaen dat de gheenen die uwe Ho: Mo: op sulcke
manieren aenspreect, niet en soeckt de saecke op te houden, maer wegh
wilt nemen alle uytstellinghe, want als ickse socht om tydt te winnen, ick en
soude met sulcke klaerheit niet spreken, maer soude aennemen my te dienen
vande uytstellinge, die de Borchtochte vereyscht, ick en segghe nu niet dat-
men de Borchtochten niet en verfoeckt, noch datmen naerlaet die te gheven,
alleen segh ick, dat wy behooren den tijdt waer te nemen, om hoe eer hoe
beter en hoe liever ten eynde vande saecke te komen. Ende op dat my niet
op't Hert en blyve'tgeene ick metter tonge niet uyt en spreekke (mijns oor-
deels) soude het niet Vruchteloos sijn (soo't u Hoog: Mog: goet docht)
dat terwijl wy beginnen van onse saecken te tracteren, en af-veerdigen een
Schip naer Brasil met ordre om s^uil te doen staen alle Acten van Hostiliteyt,
tusschen beyden onse Natien, ende dat alle dinghen blyven in sulcken Staet
alsmense sal vinden, tot mijnder komps^te toe, want voorwaer'tschijnt onbe-
hoorlijck ende tegen alle reden te wesen, dat terwijl wy hier met malkande-
ren handelen van Accoort aldaer de onse tegen den anderen vechten, vergie-
tende hun Bloet, ende verliesen hun leven, liever laet ons die sparen, Hoog:
Mogende Heeren, ende als sy die moeten verniesen, of vergieten, dat het sy
ten dienste van beyde onsen Natien, tusschen dewelcke ick hoope te sien, een
vaste ende onbreeckelijcke vriendtschap tot onser beyde voorspoet, ende
meerder glorie, ende hoope dat ick de eere mach gewinnen achterhaelt ghe-
hadt te hebben een soo Heylige, ende na alle reden rechtveerdige saecke.

Datum's Gravenhage October 1647.

Onder stont/

Den Ambassadeur van sijn Conincklijcke Majesteit
van Portugael.

Francisco de Sousa Continho.

or
ck
de
t u
ke
gh
en
en
t-
n,
oe
et
r-
t)
en
t,
et
e-
e-
e-
:
y
n
e
-

t

.

